

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Θεωρίες Γλωσσικής Ανάπτυξης

Ενότητα 2: Θεωρία γλωσσικής απόκτησης
(Chomsky) και ψυχογλωσσολογία

Μαριάννα Κονδύλη

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.

Σκοποί ενότητας

- Να γίνουν κατανοητές οι εξελίξεις στη σύγχρονη γλωσσολογία αναφορικά με την ανάπτυξη της γλώσσας.
- Να περιγραφούν οι επιπτώσεις της γνωσιακής στροφής και της μελέτης της γλώσσας από τον Chomsky.
- Να αναδειχτεί η σημερινή κατάσταση στον κλάδο

Περιεχόμενα ενότητας

- Γνωσιακή στροφή της επιστήμης
- Μελέτη της γλώσσας από τον Chomsky
- Αναπτυξιακή ψυχολογία και Ψυχο-γλωσσολογία

Εισαγωγικά

- 1960: τομή στις επιστημονικές αντιλήψεις για το παιδί.
- Από άγραφο χαρτί ➡ **Πεμπτούσια του ανθρώπου**
- Η ανάπτυξη του παιδιού χαρακτηρίζεται από συνέχεια, και όχι ασυνέχεια.
- Την εποχή του Διαφωτισμού ο **Λοκ** θεωρούσε ότι το παιδί ήταν άγραφος πίνακας και η οργάνωση της κατήχησής του γινόταν αυστηρά από τους ενηλίκους, ενώ ο –πιο φιλελεύθερος– **Ρουσό** μίλησε για τον αγνό χαρακτήρα του παιδιού που κινδυνεύει να διαβρωθεί από την κοινωνία. Και οι δύο όμως μίλησαν για ανάγκη διαπαιδαγώγησης μέσω της **πειθούς** και όχι της τιμωρίας

Η ιδεολογία του «άγραφου πίνακα»

- Επιστήμες όπως η κοινωνιολογία και γενικά η ψυχολογία ενίσχυσαν αυτή τη λογική.
- Κοινή αντίληψη αυτών των πεδίων ➡ Το παιδί ως βιολογικός οργανισμός που εξανθρωπίζεται ή ολοκληρώνεται ψυχολογικά μέσα από την εσωτερίκευση κοινωνικών δεδομένων.
- Η **ψυχολογία** έχει ως αντικείμενο τη φύση του παιδιού (ακοινωνικό ον με καθολικά χαρακτηριστικά) και η **κοινωνιολογία** σε μια θεωρία κοινωνικοποίησης (ατομική εσωτερίκευση του κοινωνικού).

Γνωσιακή στροφή

- Δεκαετία '50: διαφορετική ψυχολογική προσέγγιση:
- Από το επίπεδο της συμπεριφοράς ➡ επίπεδο της νόησης.
- Θεωρία **Chomsky**:
 - Θεωρεί αναγκαία την τυπική (μαθηματική) περιγραφή της γλώσσας και την εξήγηση της γένεσης και της μορφής της. Η γλώσσα ως **ατομικό νοητικό φαινόμενο**.
 - Παραγνωρίζει την ομιλία. Η ομιλία καθίσταται δυνατή μέσα από τη γνώση των γλωσσικών κανόνων.

Μελέτη της γλώσσας (Chomsky)

- Ταυτίζεται με την **καθολική γραμματική** (κοινό στοιχείο των γλωσσών του κόσμου κατά τον Chomsky).
- Η γλώσσα δεν είναι μόνο αφηρημένο αλλά και κλειστό/αυτόνομο σύστημα γνώσης.
- Η ανάπτυξη από την αρχική στην τελική κατάσταση γνώσης (κατάκτηση γραμματικής) χαρακτηρίζεται «**στιγμαία**» διαδικασία (αντιαναπτυξιακή προοπτική).
- Ως εκ τούτου, δεν έχει σημασία η περιγραφή ενδιάμεσων σταδίων.

- Η γλώσσα είναι αυτόνομη γνωσιακή δομή
- Η γλώσσα αντανακλά τις νοητικές στρατηγικές
- Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά —ή μάλλον οι ιδιορρυθμίες— της γλώσσας ανήκουν στο βασίλειο της γλωσσικής επιτέλεσης (linguistic performance)
- Ανάλυση των γλωσσικών φαινομένων σε φυλογενετική βάση
- Η ειδική έμφυτη γλωσσική γνώση (competence) οδηγεί στην κατανόηση της ανθρώπινης γλώσσας και, κατά συνέπεια, της νόησης.

Εξελίξεις στη Γλωσσολογία

- Η θεωρία του Chomsky ➡ κυρίαρχο υπόδειγμα
- Αποδεικνύει ότι το μιχαβιοριστικό μοντέλο (Skinner) αδυνατούσε να εξηγήσει τη χρήση και τη μάθηση της γλώσσας
- Αναφορά σε νοητικές καταστάσεις για την εξήγηση της γλωσσικής συμπεριφοράς.
- Έτσι προκύπτει η οπτική της γνωσιακής ανάπτυξης, όμοιας με αυτή της γλωσσικής ανάπτυξης σύμφωνα με τη θεωρία του Chomsky.

Επιπτώσεις Θεωρίας Chomsky

- A. Τα παιδιά δεν μαθαίνουν τις γραμματικές καταλήξεις της γλώσσας τους μιμούμενα ό, τι ακούνε, αλλά εξάγοντας από τις λέξεις που ακούνε τις αρχές με βάση τις οποίες δημιουργούνται.

Παράδειγμα: Μπορούν να σχηματίσουν με βάση έναν κανόνα τον πληθυντικό των ουσιαστικών που είναι επινοημένα και δεν μπορούν συνεπώς να τον έχουν ακούσει (π.χ. πολλές κούρασες, κάτια αντί για κάτι).

Επιπτώσεις Θεωρίας Chomsky

B. Η μελέτη του παιδιού εντάσσεται σε θεωρητικούς προβληματισμούς με θέματα που αφορούν την ανάπτυξη, τη γλώσσα και τη νόηση

Κομβικό ζήτημα η μάθηση της γλώσσας όπως προκύπτει από συνθήκες καθημερινής επικοινωνίας και όχι ρητής διδασκαλίας της γλώσσας.

Γνωσιακή Επιστήμη

- Η γνωσιακή επιστήμη ανεξαρτητοποιείται από την εμπειριοκρατία της ψυχολογίας.
- Η γνωσιακή επανάσταση εγκαθιδρύθηκε θεσμικά με το Κέντρο Γνωσιακών Μελετών το 1960 στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ με πρωτεργάτες τους Bruner και Miler.
- Υιοθετεί την άποψη ότι τίποτε δεν μπορεί να μαθευτεί αν δεν είναι εξαρχής γραμμένο στον ανθρώπινο οργανισμό.
- Αντικείμενό της οι νοητικές καταστάσεις, οι οποίες αναπαρίστανται με σύμβολα σε προτασιακή δομή.

Νοητική ανάπτυξη

- Μετάβαση από αρχική σε τελική κατάσταση γνώσης.
- Αναγκαία θεωρείται η ύπαρξη μιας πρώτης γνώσης.
- Απόψεις για τη **νοητική ανάπτυξη**:
Ο **Fodor** ισχυρίστηκε πως η νοητική ανάπτυξη είναι ανεξάρτητη από την εμπειρία και καθορίζεται από την οργάνωση των ερεθισμάτων από τον ίδιο τον οργανισμό. Αντίθετα, το **εμπειριοκρατικό μοντέλο** θεωρεί πως η νοητική ανάπτυξη καθορίζεται από τα ερεθίσματα που δέχεται παθητικά από το περιβάλλον.
- Οι παραπάνω έρευνες δίνουν έμφαση σε προδεδομένα βιολογικά καθολικά χαρακτηριστικά και καταρρίπτουν την εικόνα του παιδιού ως «άγραφου πίνακα».

Το πέρασμα στην αναπτυξιακή ψυχολογία

- Ασπάστηκε τη γνωσιακή οπτική της ανάπτυξης. Η εικόνα του παιδιού ως ιδεατού ενηλίκου και όχι ως αθώου και ανήμπορου.
- Κίνημα Μελέτης του Παιδιού (μέχρι 1920): Συνιδρυτής ο Τ.Σ. Χολ. Σημαντικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις:
 - Υποχρεωτική εκπαίδευση, απαγόρευση παιδικής εργασίας, συγκρότηση κοινωνικών και νομικών υπηρεσιών για το παιδί.
- Ανάπτυξη του Παιδιού (από 1920 και μετά): Περιγραφή σωματικής και ψυχολογικής ανάπτυξης.
- Η **Αναπτυξιακή Ψυχολογία** βασική επιστήμη της παιδαγωγικής ➡ Μελετά τη γνωσιακή ανάπτυξη.

Αναπτυξιακή Ψυχολογία

- Τίθεται στο επίκεντρο τη δεκαετία του '50. Σε αυτό συνέβαλαν η φυγή ψυχολόγων στις Η.Π.Α και η ανάπτυξη θεωριών κοινωνικής μάθησης.
- Τη δεκαετία του '60: Στροφή αναπτυξιακής ψυχολογίας σε θεωρητικές προσεγγίσεις της νόησης (Piaget, Vygotsky) που μέχρι τότε δέχονταν αυστηρή κριτική.
- Τη δεκαετία του '80: Θεωρητική αναπτυξιακή ψυχολογία.

Αμερικανική σχολή

- Νόηση \neq Συμπεριφορά
- Καθολική διάσταση \neq
Ατομική διαφοροποίηση
- Θεωρητική ερμηνεία της ανάπτυξης \neq
Κανονιστική περιγραφή της.

Ψυχογλωσσολογία

- Η ανάπτυξη της γλώσσας δεν εντάσσεται στην αναπτυξιακή ψυχολογία. Απασχολεί όμως την **ψυχογλωσσολογία** και τη γνωσιακή επιστήμη.

[Η ψυχογλωσσολογία ή ψυχολογία της γλώσσας είναι διεπιστημονικός κλάδος που ανήκει τόσο στη γλωσσολογία όσο και στην ψυχολογία, και διερευνά τη σχέση γλωσσικών και ψυχολογικών φαινομένων.]

Από την [Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#)

Σήμερα...

- Η αναπτυξιακή ψυχολογία χαρακτηρίζεται από διαφορετικές θεωρητικές τάσεις.
- Τέλη '70: Ανεπαρκής η θεωρία του Piaget καθώς εμφανίζονται κριτικές που αφορούν τα ηλικιακά όρια των σταδίων (λ.χ. Donaldson, Δημητρίου).
- Στροφή στη θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών για να περιγραφούν με τυπικούς όρους συγκεκριμένες γνωσιακές δεξιότητες ➡ Νεοπιαζετισμός.
- Ανάγκη συγκρότησης μιας παιδαγωγικής ψυχολογίας, ενασχόληση με την εκπαίδευση.

Βιβλιογραφία

- Κατή, Δ. (2003). Από *tabula rasa* σε πεμπτουσία του ανθρώπου. Η σημασία μιας τομής στις επιστημονικές αντιλήψεις για το παιδί. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.) *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, 111-128. Αθήνα: Νήσος.
- Κονδύλη, Μ. (2009). Εισαγωγή. Στο Ζαν Πιαζε-Νόαμ Τσόμσκι. *Θεωρίες της γλώσσας, θεωρίες της μάθησης. Μια διαμάχη*, 9-28. Αθήνα: Νήσος.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Μαριάννα Κονδύλη 2015.
«Θεωρίες Γλωσσικής Ανάπτυξης. Θεωρία γλωσσικής απόκτησης (Chomsky)
και ψυχογλωσσολογία». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1547>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι παράγωγα έργα, Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

